

Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie
Katedra Pedagogiki

IZABELLA KUST

wiziza@onet.eu

*Rola pracodawców w kształtowaniu
sylwetki absolwenta uczelni*

The Role of Employers in Shaping Graduate's Profile

STRESZCZENIE

Krajowe Ramy Kwalifikacji wprowadzone w ramach reformy szkolnictwa wyższego z 2011 r. nałożyły na uczelnie obowiązek podjęcia prac nad programami kształcenia. Ważną zmianą było przemodelowanie programów pod kątem wiedzy, umiejętności i kompetencji. Prace te związane były ściśle z opracowaniem sylwetki absolwenta, uwzględniającej nową filozofię tworzenia programów oraz oczekiwania współczesnego rynku pracy. Opracowanie sylwetki absolwenta stanowi jeden z ważniejszych etapów przygotowania programu kształcenia oraz efektów kształcenia dla danego kierunku. Odzwierciedlają one potrzeby współczesnego rynku pracy. W celu dostosowywania procesu kształcenia do rynku pracy reforma szkolnictwa wzmocniła rolę pracodawców poprzez nałożenie na uczelnie obowiązku tworzenia konwentu. Reforma spowodowała konieczność nowego spojrzenia na proces dydaktyczny, w tym sylwetkę absolwenta, która powinna odpowiadać potrzebom współczesnego europejskiego rynku pracy.

Słowa kluczowe: program kształcenia, sylwetka absolwenta, reforma, szkolnictwo wyższe, efekty kształcenia

WPROWADZENIE

Od ponad dwudziestu lat w Polsce następują poważne zmiany w edukacji. Mają one charakter fundamentalny, odnoszą się bowiem do struktury kształcenia, planów i programów, metod, zasad egzaminowania, a także relacji kreowanych między nauczycielem i uczniem. Jednakże najważniejsza zmiana – mająca wymiar międzynarodowy – odnosi się do postrzegania edukacji we współcze-

snym świecie. Sygnatariusze Traktatu Sorbońskiego (1998) stwierdzili, iż „Europa, którą budujemy, jest nie tylko Europą euro, banków i gospodarki; musi być ona również Europą wiedzy” (http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11088_pl.htm; 29.11.13). Określając Europę jako Europę Wiedzy Traktat wyznaczył kierunek głębokich zmian przede wszystkim w świadomości społecznej. Wiedza postrzegana jest zatem jako główna siła napędowa rozwoju nowoczesnej gospodarki europejskiej. Wynikiem zapisów Traktatu Sorbońskiego była Deklaracja Bolońska (1999).

Europa Wiedzy jest teraz powszechnie uznawana za niezastąpiony czynnik rozwoju społecznego i ludzkiego oraz za niezbędny element wzmocnienia i wzbogacania tożsamości europejskiej, dającej obywatelom Europy umiejętności niezbędne do stawienia czoła wyzwaniom nowego tysiąclecia wraz ze świadomością wspólnych wartości oraz przynależności do wspólnej przestrzeni społeczno-kulturalnej. (*Deklaracja Bolońska. Szkolnictwo wyższe w Europie*, Wspólna Deklaracja Europejskich Ministrów Edukacji zebranych w Bolonii w dniu 19 czerwca 1999, s. 1).

Oprócz ekonomicznego znaczenia Europy Wiedzy Deklaracja Bolońska wskazuje także znaczenie edukacji „oraz współpracy edukacyjnej dla rozwoju i umocnienia stabilnych, pokojowych oraz demokratycznych społeczeństw” (*Deklaracja Bolońska. Szkolnictwo wyższe w Europie*, Wspólna Deklaracja Europejskich Ministrów Edukacji zebranych w Bolonii w dniu 19 czerwca 1999, s. 1).

EUROPEJSKIE I KRAJOWE UWARUNKOWANIA LEGISLACYJNE W OBSZARZE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO W ZAKRESIE PRZYGOTOWANIA DO RYNKU PRACY

Wdrażany od 1999 roku Proces Boloński zakładał utworzenie Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Kolejne spotkania ministrów odpowiedzialnych za edukację w poszczególnych krajach Unii Europejskiej formułowały kolejne zadania dla szkolnictwa wyższego:

1. Praga 19 maja 2001 r. – W kierunku Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego.
2. Berlin 19 września 2003 r. – Realizacja Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego.
3. Bergen 19–20 maja 2005 r. – Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego – realizacja celów.
4. Londyn 18 maja 2007 r. – W kierunku Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego: odpowiedź na wyzwania w zglobalizowanym świecie.
5. Leuven i Louvain-la-Neuve 28–29 kwietnia 2009 r. – Proces Boloński 2020 – Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego w nowej dekadzie.
6. Budapeszt i Wiedeń 12 marca 2010 r. w sprawie Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego.

7. Bukareszt 26–27 kwietnia 2012 – m.in. zwiększenie zatrudnienia absolwentów.

Uwzględniając przesłania ministrów ds. edukacji w Unii Europejskiej jednym z naczelných zadań uczelni jest przygotowanie młodego człowieka do rynku pracy. W polskim prawie idea ta jest odzwierciedlona m.in. w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym: „Podstawowymi zadaniami uczelni jest [...] kształcenie studentów w celu zdobywania i uzupełniania wiedzy oraz umiejętności niezbędnych w pracy zawodowej” (Art. 13 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym – Załącznik do Obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 marca 2012 r., poz. 572; Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule oraz ustawy o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz zmianie niektórych innych ustaw – Dz. U. nr 84, poz. 455).

Obowiązujące na podstawie nowelizacji z dnia 18 marca 2011 r. ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule oraz ustawy o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz zmianie niektórych innych ustaw, Dz. U. nr 84, poz. 455) od 1 października 2012 r. zmiany uwzględniają odmienny od poprzedniego sposób kreowania programów kształcenia. Jest on ukierunkowany na efekty kształcenia. Ustawa definiuje efekty kształcenia jako „zasób wiedzy, umiejętności, kompetencji społecznych uzyskanych w procesie kształcenia przez osobę uczącą się”. (Art. 2 ust. 1 pkt 18c ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule oraz ustawy o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz zmianie niektórych innych ustaw, Dz. U. nr 84, poz. 455). Dla części kierunków, tj. pedagogika, filozofia, matematyka, instrumentalistyka, elektronika, analityka medyczna, elektrokardiologia, efekty kształcenia określone zostały w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 4 listopada 2011 r. w sprawie wzorcowych efektów kształcenia – Załącznik do obwieszczenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 lipca 2013 r. poz. 1273). Stanowiły one przykład dla szkół wyższych opracowywania efektów kształcenia dla pozostałych kierunków. Tabela 1 przedstawia wybrane efekty na kierunku pedagogika.

Tab. 1. Wzorcowe efekty kształcenia dla kierunku studiów pedagogika. Studia pierwszego i drugiego stopnia – profil akademicki (zestawienie wybranych efektów kształcenia)

WIEDZA Studia pierwszego stopnia		WIEDZA Studia drugiego stopnia	
Symbol	K_W01	Symbol	K_W01
Efekty kształcenia dla kierunku studiów pedagogika. Po ukończeniu studiów pierwszego stopnia na kierunku studiów pedagogika absolwent:	znajomość elementarnej terminologii używaną w pedagogice i rozumie jej źródła oraz zastosowania w obszarze pokrewnych dyscyplin naukowych	Efekty kształcenia dla kierunku studiów pedagogika. Po ukończeniu studiów pierwszego stopnia na kierunku studiów pedagogika absolwent:	znajomość terminologii używaną w pedagogice oraz jej zastosowanie w dyscyplinach pokrewnych na poziomie rozszerzonym
K_W02	ma elementarną wiedzę o miejscu pedagogiki w systemie nauk oraz o jej przedmiotowych i metodologicznych powiązaniach z innymi dyscyplinami naukowymi	Odniesienie do efektów kształcenia w obszarach kształcenia w zakresie nauk humanistycznych i społecznych	Odniesienie do efektów kształcenia w obszarach kształcenia w zakresie nauk humanistycznych i społecznych
K_W01	H1A_W02 H1A_W03	K_W02	H2A_W02 H2A_W03
K_W02	H1A_W05 H1A_W03		H2A_W03 H2A_W05
UMIEJĘTNOŚCI Studia pierwszego stopnia		UMIEJĘTNOŚCI Studia drugiego stopnia	

K_ U01	potrafi dokonać obserwacji i interpretacji zjawisk społecznych; analizuje ich powiązania z różnymi obszarami działalności pedagogicznej	S1A_ U01 S1A_ U08	K_ U01	posiada pogłębione umiejętności obserwowania, wyszukiwania i przetwarzania informacji na temat zjawisk społecznych rozmaitej natury, przy użyciu różnych źródeł oraz interpretowania ich z punktu widzenia problemów edukacyjnych	S2A_ U01 H2A_ U01
K_ U02	potrafi wykorzystywać podstawową wiedzę teoretyczną z zakresu pedagogiki oraz powiązanych z nią dyscyplin w celu analizowania i interpretowania problemów edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych, kulturalnych i pomocowych, a także motywów i wzorów ludzkich zachowań	S1A_ U02 S1A_ U01 S1A_ U06 H1A_ U04	K_ U02	potrafi wykorzystywać i integrować wiedzę teoretyczną z zakresu pedagogiki oraz powiązanych z nią dyscyplin w celu analizy złożonych problemów edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych, kulturalnych, pomocowych i terapeutycznych, a także diagnozowania i projektowania działań praktycznych	S2A_ U02 H2A_ U01
KOMPETENCJE Studia pierwszego stopnia		KOMPETENCJE Studia drugiego stopnia		KOMPETENCJE Studia drugiego stopnia	

K_K01	ma świadomość poziomu swojej wiedzy i umiejętności, rozumie potrzebę ciągłego dokształcania się zawodowego i rozwoju osobistego, dokonuje samoceny własnych kompetencji i doskonalą umiejętności, wyznacza kierunki własnego rozwoju i kształcenia	H1A_K01 H1A_K04 S1A_K02	K_K01	ma pogłębioną świadomość poziomu swojej wiedzy i umiejętności, rozumie potrzebę ciągłego rozwoju osobistego i zawodowego	H2A_K01 S2A_K06
K_K03	ma przekonanie o sensie, wartości i potrzebie podejmowania działań pedagogicznych w środowisku społecznym; jest gotowy do podejmowania wyzwań zawodowych; wykazuje aktywność, podejmuje trud i odznacza się wytrwałością w realizacji indywidualnych i zespołowych działań profesjonalnych w zakresie pedagogiki	S1A_K07	K_K03	docenia znaczenie nauk pedagogicznych dla rozwoju jednostki i prawidłowych więzi w środowiskach społecznych, ma pozytywne nastawienie do nabywania wiedzy z zakresu studiowanej dyscypliny naukowej i budowania warsztatu pracy pedagoga	H2A_K01

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie wzorcowych efektów kształcenia (rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 4 listopada 2011 r. w sprawie wzorcowych efektów kształcenia – Załącznik do obwieszczenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 lipca 2013 r., poz. 1273).

Powyższe zestawienie (tab. 1) pokazuje różnice w sformułowaniach stopnia osiągnięć, np. w module Wiedza studia pierwszego stopnia – „zna elementarną terminologię”, studia drugiego stopnia – „zna terminologię na poziomie rozszerzonym”; w module Umiejętności studia pierwszego stopnia – „potrafi dokonać obserwacji”, studia drugiego stopnia – „posiada pogłębione umiejętności obserwowania”, kompetencje społeczne – studia drugiego stopnia – „ma świadomość poziomu swojej wiedzy”, studia drugiego stopnia – „ma pogłębioną świadomość swojej wiedzy”.

Można zatem sformułować wniosek, że na poziomie studiów pierwszego stopnia (licencjat) student uzyskuje wiedzę, umiejętności i kompetencje w stopniu podstawowym (elementarnym), natomiast na poziomie studiów drugiego stopnia (uzupełniających studiów magisterskich) w stopniu rozszerzonym (pogłębionym).

Różnorodna jest liczba efektów kształcenia dla poszczególnych kierunków, określonych w wyżej wymienionym rozporządzeniu. Poniższa tabela stanowi zestawienie liczby efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji na kierunkach wymienionych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie efektów kształcenia.

Tab. 2. Zestawienie liczby efektów kształcenia dla kierunków określonych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie wzorcowych efektów kształcenia

Lp.	Kierunek	Wiedza	Umiejętności	Kompetencje
PROFIL OGÓLNOAKADEMICKI				
1	Pedagogika			
	Studia pierwszego stopnia	19	14	8
	Studia drugiego stopnia	16	12	8
2	Filozofia			
	Studia pierwszego stopnia	19	21	9
	Studia drugiego stopnia	20	17	6
3	Matematyka			
	Studia pierwszego stopnia	11	36	7

	Studia drugiego stopnia	14	21	7
4	Instrumentalistyka			
	Studia pierwszego stopnia	16	19	13
	Studia drugiego stopnia	10	17	8
5	Elektronika			
	Studia pierwszego stopnia	24	25	6
	Studia drugiego stopnia	11	20	2
6	Analityka medyczna			
	Jednolite studia magisterskie	47	41	7
	PROFIL PRAKTYCZNY			
7	Elektrokardiologia			
	Studia pierwszego stopnia	52	22	12

Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie wzorcowych efektów kształcenia (Załącznik do obwieszczenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 lipca 2013 r., poz. 1273).

Zestawienie w tab. 2 nie wykazuje spójności w zakresie liczby efektów na poszczególnych kierunkach, modułach i trybach kształcenia. Być może to dobry sygnał dla uczelni, które – zgodnie z nowelizacją ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym – opracowywały efekty kształcenia dla pozostałych kierunków. Przywołane wyżej rozporządzenie stanowi zatem przykład różnorodności w zakresie liczby efektów kształcenia dla poszczególnych kierunków – nie wyznacza konkretnej liczby dla pozostałych kierunków. Jednocześnie, analizując powyższe zestawienie, można zastanowić się, czy uczelnie prowadzące wymienione w tabeli 2 kierunki identyfikują się z:

- a) liczbą efektów wymienionych w rozporządzeniu,
- b) sformułowanymi efektami kształcenia dla tych kierunków.

Stąd opinie krytyczne wypowiedane w środowisku, czego przykładem jest poniższy cytat:

Na nic nie zdadzą się nawet najpiękniej inkrustowane ramy. Przede wszystkim zamykają one szanse na uzyskiwanie naturalnych barw nauki i edukacji, odzwierciedlających złożoność i wielowymiarowość dynamicznie zmieniającego się świata. Efekty kształcenia są skupione na kierunku (a niekiedy wręcz specjalności) kształcenia. Nie ma w nich miejsca dla interdyscyplinarności, w żadnym z jej wymiarów: ontologicznym ani epistemologicznym (Czerepaniak-Walczak 2013, s. 55).

Jednocześnie podawana jest także w wątpliwość kwestia standaryzacji edukacji oraz sposobu formułowania stopnia efektów określonych w analizowanym akcie prawnym.

W języku potocznym mówimy wysoki lub niski standard na określenie poziomu produktu bądź usług. Nie budzą zastrzeżeń sformułowania: „wysoki standard usług budowlanych” lub „niski standard usług medycznych” – są subiektywną oceną poziomu wykonania określonych zadań zawodowych, na ogół przez określoną instytucję. Z mieszanymi odczuciami odnosimy się do standardu edukacyjnego (Kwiatkowski 2012, s. 49).

Ustawa definiuje wiele pojęć, w tym m.in. obszar kształcenia – zasób wiedzy i umiejętności z zakresu jednego z obszarów wiedzy określonych w przepisach wydanych na podstawie ustawy o stopniach i tytule (Art. 2 ust. 1 pkt 14a ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule oraz ustawy o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz zmianie niektórych innych ustaw, Dz. U. nr 84, poz. 455).

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego określa następujące obszary kształcenia:

- nauk humanistycznych,
- nauk społecznych,
- nauk ścisłych,
- nauk przyrodniczych,
- nauk technicznych,
- nauk medycznych, nauk o zdrowiu oraz nauk o kulturze fizycznej,
- nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych,
- sztuki (rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. nr 253, poz. 1520).

Jednocześnie wymieniona ustawa określa profil kształcenia jako profil praktyczny, obejmujący moduł zajęć służący zdobywaniu przez studenta umiejętności praktycznych, lub profil ogólnoakademicki, obejmujący moduł zajęć służący zdobywaniu przez studenta pogłębionych umiejętności teoretycznych.

Efekty kształcenia przypisywane są do efektów określonych w poszczególnych obszarach kształcenia. Tabela 3 zawiera zestawienie liczby efektów kształcenia w poszczególnych obszarach na poszczególnych etapach kształcenia.

Tab. 3. Proporcje efektów kształcenia w poszczególnych obszarach nauki (studia I i II stopnia)

Lp.	Obszar	Profil	Poziom studiów	Wiedza	Umiejętności	Kompetencje
1	Nauk humanistycznych	Profil ogólnoakademicki	Studia pierwszego stopnia	10	10	6
			Studia drugiego stopnia	10	11	6
		Profil praktyczny	Studia pierwszego stopnia	10	14	6
			Studia drugiego stopnia	10	14	6
2	Nauk społecznych	Profil ogólnoakademicki	Studia pierwszego stopnia	11	11	7
			Studia drugiego stopnia	11	11	7
		Profil praktyczny	Studia pierwszego stopnia	11	11	7
			Studia drugiego stopnia	11	11	7
3	Nauk ścisłych	Profil ogólnoakademicki	Studia pierwszego stopnia	9	10	7
			Studia drugiego stopnia	10	10	7
		Profil praktyczny	Studia pierwszego stopnia	9	10	7
			Studia drugiego stopnia	10	10	7

4	Nauk przyrodniczych	Profil ogólnoakademicki	Studia pierwszego stopnia	11	12	8
			Studia drugiego stopnia	11	12	8
		Profil praktyczny	Studia pierwszego stopnia	11	12	8
			Studia drugiego stopnia	11	12	8
5	Nauk technicznych	Profil ogólnoakademicki	Studia pierwszego stopnia	11	16	7
			Studia drugiego stopnia	11	19	7
		Profil praktyczny	Studia pierwszego stopnia	11	19	7
			Studia drugiego stopnia	11	19	7
6	Nauk medycznych	Profil ogólnoakademicki i praktyczny	Studia pierwszego stopnia	12	14	9
			Studia drugiego stopnia	12	15	9
7	Nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych	Profil ogólnoakademicki	Studia pierwszego stopnia	9	10	8
			Studia drugiego stopnia	9	10	8
		Profil praktyczny	Studia pierwszego stopnia	11	13	
			Studia drugiego stopnia	11	13	

8	Sztuki*	Profil ogólnoakademicki i praktyczny	Studia pierwszego stopnia	9 (sztuki muzyczne) 16 (sztuki plastyczne)	25	5
			Studia drugiego stopnia	7 (sztuki muzyczne) 13 (sztuki plastyczne)	21	5

* w tabeli nie zostały uwzględnione sztuki teatralne i filmowe

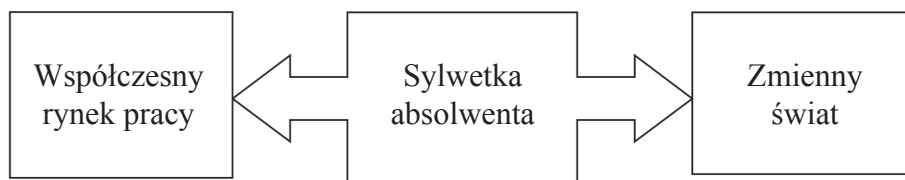
Źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla szkolnictwa Wyższego (Dz. U. nr 253, poz. 1520).

Z zaprezentowanego w tab. 3 zestawienia wynika, iż występuje w poszczególnych modułach pewnego rodzaju standaryzacja w zakresie liczby efektów. W module Wiedza liczba efektów zamyka się w przedziale 9–12, w module Umiejętności w przedziale 10–25, w module Kompetencje w przedziale 5–8. Uwzględniając fakt, iż największa liczba efektów usytuowana jest w module Umiejętności, można uznać, iż w procesie kształcenia kładzie się nacisk na kształcenie umiejętności, na drugim miejscu sytuuje się Wiedza, na trzecim – Kompetencje.

Stąd implementowanie do procesu kształcenia pracodawców.

SYLWETKA ABSOLWENTA

Ustawa (Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym – Załącznik do Obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 marca 2012 r., poz. 572) nakłada na uczelnie obowiązek powoływania konwentów, w skład których wchodzi pracodawcy. Ich rolą jest m.in. uczestniczenie w procesie dostosowywania planów i programów kształcenia do Krajowych Ram Kwalifikacji, w tym także opracowywanie sylwetki absolwenta, ustalania kierunków kształcenia i specjalności. Na sylwetkę absolwenta mają wpływ następujące czynniki:

Ryc. 1. Czynniki wpływające na sylwetkę absolwenta

Dlatego też współpraca zarówno z pracodawcami, jak i z otoczeniem szkoły wyższej jest obecnie bardzo ważna.

Zmiany, jakie następują w szkolnictwie od ponad dwudziestu lat, angażują całe środowisko edukacyjne. Jednakże efekty reform wdrażanych w Polsce zauważalne są podczas analizy różnorodnych wyników badań. W 2012 roku przeprowadzono – po raz kolejny – międzynarodowe badanie PISA (*Programme for International Student Assessment* – Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów), którego celem jest zdiagnozowanie młodzieży pod koniec obowiązkowego kształcenia w szkole pod kątem ich przygotowania do dalszej edukacji, wymagań rynku pracy oraz dorosłego życia. Badania odnoszą się do wiedzy, umiejętności i postaw 15-letnich uczniów w zakresie szeroko rozumianego czytania, matematyki i nauk przyrodniczych, które w PISA definiowane są nie jako przedmioty szkolne, ale dziedziny przydatne do życia w nowoczesnym społeczeństwie (*Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów. PISA. PROGRAMME FOR INTERNATIONAL STUDENT ASSESSMENT Wyniki badania 2012 w Polsce*, 2013, s. 3).

W badaniu uczestniczyło około 510 tys. uczniów. Osiągnięte przez nich wyniki są reprezentatywne dla 28 milionów 15-latków (urodzonych w 1996 r.) mieszkających w 65 krajach i regionach na całym świecie. Zrealizowana polska próba liczyła 4 607 uczniów ze 184 szkół, w tym 4 594 uczniów gimnazjów (tamże, s. 3).

Warto podkreślić, iż badanie PISA przeprowadzone było równoległe z wprowadzanymi w Polsce reformami edukacji.

W 2000 r. pomiar objął uczniów pierwszych klas szkół ponadpodstawowych, absolwentów 8-letniej szkoły podstawowej. W roku 2003 badanie PISA zmierzyło umiejętności drugiego rocznika absolwentów gimnazjów, 2012 r. objęło pierwszy rocznik uczniów, którzy w gimnazjum uczyli się według nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego. Wyniki polskich uczniów z 2000 r. obrazują zatem efekt systemu oświaty sprzed reformy gimnazjalnej, wyniki z 2003 r. stanowią pierwszy obraz efektu pracy gimnazjów, a obecnie prezentowane wyniki z 2012 r. przynoszą pierwszą informację o efektach nowej podstawy programowej i zmodyfikowanego egzaminu gimnazjalnego (tamże, s. 3).

Tabela 4 przedstawia wyniki badania PISA (*Programme for International Student Assessment* – Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów)¹ w zakresie średnich wyników uczniów Polsce i krajach OECD (w tabeli podano

¹ Badanie PISA (*Programme for International Student Assessment* – Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów) realizowane jest przez międzynarodowe konsorcjum nadzorowane przez OECD (Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) i przedstawicieli krajów członkowskich. Jest to największe międzynarodowe badanie umiejętności uczniów na świecie. Realizowane jest co 3 lata od 2000 roku, zawsze z udziałem Polski, we wszystkich krajach OECD, a także w kilkudziesięciu krajach partnerskich. W Polsce badanie przeprowadził zespół ekspertów Instytutu Filozofii i Socjologii PAN.

jedynie wyniki porównywalne między latami, czyli dla czytania i interpretacji od roku 2000, dla matematyki od roku 2003, dla rozumowania w naukach przyrodniczych – od roku 2006).

Tab. 4. Średnie wyniki uczniów w Polsce i krajach OECD

Średnie wyniki uczniów w Polsce i krajach OECD		2000	2003	2006	2009	2013
Czytanie i interpretacja	Polska	479	497	508	500	518
	OECD	500	494	492	494	496
Matematyka	Polska		490	495	495	518
	OECD		500	498	496	494
Rozumowanie w naukach przyrodniczych	Polska			498	508	526
	OECD			500	501	501

Źródło: Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów. PISA. PROGRAMME FOR INTERNATIONAL STUDENT ASSESSMENT Wyniki badania 2012 w Polsce, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2013, s. 3.

Zaprezentowane powyżej wyniki dostarczają satysfakcji i potwierdzenia właściwego kierunku reform. Niewątpliwie wyzwania, jakie stoją przed polską edukacją, wymagają stałego monitorowania i doskonalenia działań, lecz w niekończącej się drodze do doskonałości (a taką drogą jest proces edukacyjny) istotne jest odnoszenie – nawet niewielkich, ale ważnych – sukcesów.

Od lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku „sektor szkolnictwa wyższego w Polsce należy do największych w Europie. Nieznacznie więcej studentów (w liczbach bezwzględnych) jest tylko w Wielkiej Brytanii i Niemczech. W całej Unii Europejskiej studiuje około 18,5 miliona studentów, z tego 11,5% w Polsce”. (*Spółeczeństwo w drodze do wiedzy. Raport o stanie edukacji*, 2013, s. 68). Ten wynik także stanowi o sukcesie na arenie międzynarodowej.

PODSUMOWANIE

Reasumując, należy stwierdzić, iż dokonujące się zmiany w szkolnictwie wyższym od 2011 r. przyczyniły się do wieloaspektowego spojrzenia na proces kształcenia. W procesie tym zwrócono uwagę m.in. na sylwetkę absolwenta uczelni, który powinien być przygotowany do zmieniającego się rynku pracy. Podstawy prawne zostały stworzone i znajdują odzwierciedlenie w programach kształcenia, które oprócz wiedzy powinny uwzględniać umiejętności i kompe-

tenje. Ponadto ważnym aspektem dokonujących się przemian jest zauważenie konieczności dialogu i współpracy z pracodawcami, którzy m.in. współtworzą kierunki kształcenia i specjalności. Obecność na uczelniach konwentu może przyczynić się do doskonalenia dialogu środowiska akademickiego z pracodawcami, co może przełożyć się na lepsze przygotowywanie planów i programów kształcenia, uwzględniających potrzeby rynku pracy.

BIBLIOGRAFIA

- Czerepaniak-Walczak M. (red.), (2013), *Fabryki dyplomów czy Universitas?*, Kraków: Impuls.
- Deklaracja Bolońska. Szkolnictwo wyższe w Europie*, Wspólna Deklaracja Europejskich Ministrów Edukacji zebranych w Bolonii w dniu 19 czerwca 1999.
- Kwiatkowski S. M. (2012), *Pułapki standaryzacji*, [w:] M. Dudzikowa (red.), Warszawa: Komitet Nauk Pedagogicznych PAN.
- Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów. OECD PISA. PROGRAMME FOR INTERNATIONAL STUDENT ASSESSMENT. Wyniki badania 2012 w Polsce*, Warszawa: IFI-SPAN.

Akty prawne

- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 4 listopada 2011r. w sprawie wzorcowych efektów kształcenia (Dz. U. Nr 253, poz. 1521 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym – Załącznik do Obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 marca 2012 r., (Dz. U. z 2012 r., poz. 572).

Strony internetowe

- http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11088_pl.htm.

SUMMARY

The National Qualifications Framework introduced as a part of the higher education reform in 2011 imposed on HEIs an obligation to commence works on study programmes. An important change was remodelling study programmes with paying special attention to knowledge, skills and competences. These works were closely related with the development of graduate's profile, which provided for the new philosophy underpinning the drafting of study programmes and which took into consideration the requirements of the modern labour market. The establishment of the graduate's profile constitutes one of the most important elements of the development of study programmes. Learning outcomes for a given field of study, which reflect the requirements of modern labour market, are important determinants for the establishment of the graduate's profile. In order to adapt the process of education to labour market needs, the reform of higher education strengthens the role of employers by obliging HEIs to establish councils, in which they sit. The reform has resulted in the new approach to the teaching process and the introduction of the graduate's profile, which should meet the requirements of the modern labour market.

Key words: study programme, graduate's profile, reform, higher education, learning outcomes